

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 3. De mutua Herorum, Famulorumque obligatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

tes, si absque rationabili causa filios à progref-
su in bono seuocent, & impediunt: verbi gra-
tia, si impediunt eorum vota, quæ bona paren-
tum vota fecerunt; si ab ingressu Religionis
absque iusta causa remouent: si post emissum
continentiæ votum in ætate deliberandi vi, aut
dolo ab impletione retrahunt, vel consulunt,
aut cogunt matrimonium impeditos vota con-
trahere: si absque iusta causa inuitum filium,
aut filiam coniugio colligant: si inuitam filiam,
nisi in casibus iure permixtis ad Monasterij in-
gressum, vel susceptionem habitus, vel profes-
sionem gerendam cogunt: in quo ultimo casu
per Tridentinum, *sess. 25. c. 18.* excommunican-
tur. Item si patiantur, filias amatores habere ob
malum finem, vel eas à consorcio malo non
curant reuocare. Nauar. *sum. cap. 17. num. 108.* Angel. *v. l. o-*
catio, num. 15. Syluest. *ibid. q. 12. Reginal. lib. 25.*
num. 5. 1. Bonac. de contract. d. 3. q. 7. pun. 14. n. 2.

13 Possunt in
quinque cas-
bus filius ali-
menta denegare.
Possunt parentes in quinque his casibus fi-
liis alimenta denegare: si patrem accusent ex-
tra casus à iure concessos. Si ipsimet alimentis
egeant ad propriam vitam sustentandam. Si fi-
lij ingratitude excellant. Si arte illi habeant,
aut aliquod aliud munus, quo iuxta statum suum
possint alimenta acquirere. Si aliquid gerant
eorum, ob quæ legitimè possunt à parentibus
priuari hereditate. Syluest. *v. Filius, n. 24.* An-
gel. *ibid. num. 21.* Filliuc. *tract. 28. part. 2. num. 25.*

14 Ad qua præ-
cipue pater
tenetur.
Porro tria præcipue, & generatim pater præ-
stare tenetur. Primum est, providere filiis in fu-
turum, quantum honestè possit, habita circum-
stantiarum particularium ratione. Secundum,
non potest sine iusta causa eos exheredare.
Tertium, tenetur dotare filias etiam spurias;
quia dos est loco alimentorum. Si autem pater
ob inopiam non possit, mater tenetur. D. Tho.
2. 2. q. 101. art. 1. Nauar. *sum. cap. 14. num. 17.*

CAPVT III.

De mutua Herorum Famulorumque
obligatione.

15 Quid gene-
ratum heri-
circa famu-
lum, & famu-
lus circa he-
rum præstare
tenentur.
Rati præstare tenentur famuli he-
ris suis: honorem, reuerentiam, &
obsequium. Herus vicissim tria de-
bet famulo, honestam quoad ve-
stitum, victum, & habitaculum su-
stentationem: institutionem in rebus fidei, &
Christiane Religionis, si Christianus sit seruus:
correctionem fraternam, ne vitiosus euadat.
Syluest. Angel. Armil. *v. Familia.* Azor. *tom. 2.*
l. 2. cap. 38. quæst. 1. & omnes.

16 Famulus à
seruo, & ope-
ratio differt.
Certe Famulus dicitur ille, qui stipendio, &
mercede se ipsum locat ad tempus in heri ob-
sequium. Differt autem à seruo, & operatio, eo
quod seruus sui iuris non sit, & soleat à domino
em: operarius verò locat tantum suas operas
ad genus certum operis, cum famulus locet se
ipsum ad seruiendum, & obsequium præstan-
dum prout opus fuerit. Azor. *tom. 2. libr. 2. c. 39.*
quæst. 1. Reginal. *lib. 20. num. 57.*

17 Famulo labo-
ranti fideliter
soluendum
stipendium
solum.
Famulo fideliter laboranti debet herus solu-
ere stipendium iustum. Quia dignus est mer-
cenarius mercede sua. Si verò fideliter non la-
borauerit, sattem infra operis debiti latitudi-

nem non debetur ei stipendium. Imò is famu-
lus ad restitutionem tenetur non solum pro
rata laboris omisi, quatenus non peruenit ad
latitudinem infimi laboris iusti; sed etiam ad
interesse, si forte aliquod detrimentum, vel lu-
crum cessans subsecutum est domino condu-
ctori. Quia Famulus fuit iniusta illius causa.
Casu autem, quo famulus expellitur, vel tacite
contentus sit minimo pretio, aut aliquo oble-
quio: ad id solum tenetur conductor. Quia
famulus potuit uti iure suo, consentiendo li-
bere in minus stipendium, quam alioquin me-
reatur. Nauar. *sum. cap. 17. num. 108.* Angel. *v. l. o-*
catio, num. 15. Syluest. *ibid. q. 12. Reginal. lib. 25.*
num. 5. 1. Bonac. de contract. d. 3. q. 7. pun. 14. n. 2.

18 Censetur iustum famuli stipendium, quod
passim eo loco huiusmodi ministerio solet ad-
dici, ita ut non sit minus infirmo, nec maius
summo, quod dari consuevit. Vnde si famulus
sue operæ mercedem exigit maiorem summa,
vel si conductor det minorem infima dei con-
suetudini iuriam gerit, & ad restitutionem tenetur
mercedem ad proximos pretij iusti limites
reducendo. In dubio autem, num stipendium
sit infra infimum, non potest famulus uti com-
pensatione, de rebus domini subtrahendo. At
in duplici casu stipendium potest esse infra in-
fimum. Primo si conductor non egeat opera
alterius, sed solum ex misericordia ad preces ip-
sius ipsum conducit. Secundò, si famulus spon-
tè non petat iustum stipendium, ut dominus il-
li Beneficium, (v. gr.) iuræ officium procuret, si-
uè ut illius conciliet amicitiam. Valq. *opus. de*
restit. c. 5. dub. 10. num. 56. Reginal. *lib. 25. n. 52.*
Moli. tract. 1. d. 506. Lessi. *lib. 2. cap. 24. dub. 4.*
Layman. libr. 3. tractat. 3. part. 1. cap. 1. num. 10.

19 Equidem qui tradunt solummodo pueris vi-
ctum pro eorum opera, excusantur. Quia com-
muni estimatione hoc reputatur iustum stipen-
dium leuis puerilis operæ. Dominus tamè pec-
cat, & ad restitutionem tenetur damni, quan-
do puerum, vel famulum paruo conduxit ita, ut
hæc condicione, ut permitteret ipsi licet, vel
arti operam dare, sed postea non potest. Quia
non censetur famulo iustum dare stipendium,
& contra conuentionem agit. Azor. *tom. 3. l. 8.*
c. 13. q. 2. & 3. Rebel. *l. 14. q. 13. n. 1.*

20 Famulo, qui alicui seruit nulla certa mer-
cede constituta, si obsequia præstet, quæ com-
muniter solent, certa assignata mercede præ-
stari, soluenda est merces iusta in ea regione
consuetura pro iisdem ministeriis, quantumvis
id arbitrio domini reliquerit. Satisfaciet tamen
dominus tradendo pretium infimum. Quia in-
fimum intra latitudinem iusti stipendij
continetur. Lessi. *l. 2. c. 24. dub. 4. n. 25.* Valq. *de*
restit. cap. 5. dub. 10. num. 57. Reginal. *lib. 25.*
num. 554.

21 Herus expellens domo famulum, nondum
elapso termino constituto, tenetur ad integram
mercedis solutionem, nisi forte ex grauissima
causa ad eum pellendum adducatur. Quia pro
conductor tenetur pensionem soluere, quando
non est usus re conductæ ob culpam & impe-
dimentum ipsius conductoris. Si verò famulus
ante perfectum tempus seruitij discedat, to-
tam mercedem non amittit, sed secluso pacto,
haud est deneganda ei merces ad ratam tem-
poris præteriti, in quo suam præstitit operam
pretio æstimabilem. Tenetur tamen famulus
ad

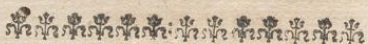
Secl. I. De Precepto IV. Recept. Sent. 235

ad refarciendū damni domino: unde dominus potest, famulo ad ratam damni stipendium denegare. Azor. to. 3. lib. 8. cap. 14. quest. 1. Rebel. l. 1. 4. quest. 13. num. 10. Diana punct. 3. tract. 6. resol. 5. & 16. Bonac. de contr. d. 3. quest. 7. punct. 4. num. 12.

22. Conuentione, vel consuetudine præcisa, famulo in infirmitate existenti non est soluenda merces pro tempore, quo in ægritudine detinetur. Quia dominus non tenetur soluere pensionem, quando non vititur re conducta ob locatoris defectum. Nec tenetur dominus ex iustitia suis expensis sua in domo curare famulum si tamen in extrema, vel graui esset necessitate ex Charitate teneretur ei subuenire. Recuperata autem valetudine, & elapso termino seruicij, non tenetur famulus in famulatu persistere, quo illud tempus, quo ægrotauit refarciat: nec tenetur dominus admittere in hoc casu seruicium famuli volentis tempus elapsum refarcire, quando in infirmitate extitit. Quia famulandi onus precisè fuit temporis in contractu præscripti, quo transacto, in tempus sequens onus non remanet. Azor. tom. 2. lib. 2. cap. 39. Nauarra de rest. l. 2. cap. 2. num. 213. Reginal. libr. 2. §. numer. 517. Sa verb. conditio, numer. 5. Diana de contr. p. 1. resol. 86. Laym. lib. 3. tract. 4. cap. 28.

23. Delinquit herus non soluens famulo stipendium in qua conuenit, sed in alia: verbi gratia, qui loco pecunie tradit triticum, pannos, vel alias merces pretio certo, quas famulo vendidit viliori. Quia verò dominus in hoc casu minus soluit, quam debet, ad restitutionem proculdubio tenetur. Nauarra sum. cap. 17. num. 111. Valq. de restit. cap. 5. dub. 10. n. 63. Bonac. de contr. d. 3. quest. 7. punct. 4. num. 15.

24. Grauius famulus delinquit, dum non obedit domino in magni momenti rebus; vt si delictum illi honorem non deferat, ipsum contemnendo; aut si cum fraude patrata lædit; nec impedit pro viribus, ne dominus in persona, aut in rebus damnum patiat. Non tenetur tamen eius vitam cum propriæ vitæ periculo defendere, nisi ad defensionem vitæ domini specialiter conducatur: tunc enim id negligendo, contra iustitiam plane delinquit. Diana p. 3. tract. 6. resol. 58. Sayr. in Clauis, libr. 7. cap. 7. num. 12. Reginal. lib. 20. num. 63. Laym. l. 3. tract. 3. p. 1. cap. 3. num. 5.

CAPVT IV.

De mutua Prælati Ecclesiastici ac Clerici subditi obligatione.

25. Clerici erga Prælatus obligationes. CLERICI erga Prælatum ad multa tenentur. Certe in actibus internis non tenentur obedire, neque in malis etiam venialiter. In dubio de peccato, præcipienti Præsuli tenetur obedire: debet autem Prælatus voluntas subdito esse denunciata. Tenetur autem in pertinentibus ad clericalem statum obtemperare: in quibus ab obedientia resilire, si res sit grauis, lethale est piaculum. At si Episcopus Clerico præcipiat, vel alteri suum resignet Beneficium, obedire non tenetur, nisi

iusta adesset causa: verbi gratia si esset ineptus & Episcopus veller tradere idoneo. D. Tho. 2. 2. q. 64. art. 1. Filliuc. tr. 28. num. 9.

Tenetur præterea beneficiarius subsidium charitatum contribuere, nempe quandam pecunie vel rei æquivalentis elargitionem in quibuldam casibus erga Episcopos, vel alios superiores. Et quamvis dicatur Charitatum, potest tamen Episcopus subditos ad id soluendum compellere. Licet enim à principio petebatur ex Charitate, postea, adiuuante iure, ex certis causis, etiã potest ex iustitia peti. Iustæ verò illud exigendi quatuor solent enumerari. Solutio debitorum, quæ Episcopus contraxit pro tuendo Ecclesiæ suæ iure. Si magnas fecerit expensas in totius Diocesis negotiis. Empio rei alicuius magni momenti, ad suam Ecclesiã conseruandam. Inter faciem ad Papam, vel Imperatorem, vel Regem ob Ecclesiæ necessitates. Azor. p. 2. lib. 9. c. 14. Filliuc. tract. 28. num. 9.

Episcopi vicissim ad multa tenentur erga subditos. In primis quidem ad residentiam, ad quam receptus est, iure diuino teneri: ad breue tamen tempus ex causa abesse possunt. Iustæ verò cause absentie sunt Christiana Charitas, id est proximorum utilitas. Vigens necessitas vitæ scilicet corporalis, vel morbi periculosi. Debita obedientia Ecclesiæ utilitas vel propriæ, vel vniuersalis. Utilitas Reipublicæ. Certe mortale peccatum est, Episcopum absque legitima causa non residere: & toto tempore, quo non residet, omnes integros redditus pro rata amittit ipso facto, absque alia declaratione, fabricæ quidem Ecclesiæ, vel pauperibus impertiendos. Trid. sess. 23. cap. 1. Tolet. lib. 5. cap. 4. num. 1. & omnes.

26. Debet esse irreprehensibilis, vt nullo ex capite subditis scandalum, sed virtutum exhibeat exemplar. Per se debet concionari, non per alium, nisi legitime sit impeditus. Annis singulis debet Diocesanam Synodum conuocare in qua de rebus ad Diocesim pertinentibus disserat. Quotannis debet totam Diocesim, vel maiorem eius partem visitare: quod per Vicarium gerendum est si iuste ipse fuerit impeditus. Debet confirmationis, ac Ordinis Sacramenta ministrare. Tenetur probos constituere Ministros, tam ad internum, quam ad externum forum: & circa hoc deficere ex ignorantia crassa, aut ex malitia graue est peccatum. Trident. sess. 5. cap. 4. sess. 24. c. 1. & 3. Bonac. tom. 2. d. 6. q. vii. pun. 8. num. 5. Reginal. l. 2. num. 69. Calet. v. Episcopus.

Episcopatum deserere non potest absque summi Præsulis licentia. Si autem videt, se munus suum implere non posse, sed non implendo delinquere, seu graue scandalum subditis exhibere, tenetur quidem Episcopatum relinquere, petita tamen facultate. cap. Nisi cum pridem, de renunciat. volumine vltimo, integer redibit tractatus, cum de statu Ecclesiastico disseruerimus.

27. Tenetur Episcopus residere.

V 4 CAPVT